

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

A Call from the Depths:
An Analysis of תפילה בעת צרה
In Tribute to
Rabbanit Henny Machlis a"h
A Woman of Prayer

This week's shiurim are dedicated by
 Drs. Avi and Elin Freilich in memory of
 Elin's mother, Dorothy Weinstein
 דבורה סלאווא בת ר' יצחק, ע"ה

Rabbi Avraham Willig
 יט חשוון תשע"ו • November 1, 2015

1) משנה מסכת תענית פרק ב משנה ד

על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם

2) בראשית פרשת ויצא פרק ל

(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-לָאָה וַתֹּהַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי

3) תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד ב

אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי. מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לרבי אליעזר למיפל על אפיה. ההוא יומא ריש ירחא הוה, ואיחלף לה בין מלא לחסר. איכא דאמרי: אתא עניא וקאי אבבא, אפיקא ליה ריפתא. אשכחתייה דנפל על אנפיה, אמרה ליה: קום, קטלית לאחי. אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב. אמר לה: מנא ידעת? אמרה ליה: כך מקובלני מבית אבי אבא: כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה

4) תלמוד בבלי מסכת יומא דף נב עמוד ב

ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון. ולא היה מאריך בתפלתו, שלא להבעית את ישראל

5) תלמוד בבלי מסכת יומא דף נג עמוד ב

מאי מצלי... יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה... ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים

6) תלמוד בבלי מסכת מכות דף יא עמוד א

מתני'. אחד משוח בשמן המשחה, ואחד המרובה בבגדים, ואחד שעבר משיחותו - מחזירין את הרוצח; רבי יהודה אומר: אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח. לפיכך, אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו

7) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ה

והמצוה החמישית היא שצונו לעבדו יתעלה וכבר נכפל צווי זה פעמים, אמר (משפטים כג כה) ועבדתם את יי' אלהיכם ואמר (ראה יג ה) ואותו תעבדו ואמר (ואתחנן ו יג) ואותו תעבדו ואמר (ס"פ עקב) ולעבדו. ואעפ"י שזה הצווי הוא גם כן מן הציוויים הכוללים כמו שביארנו בשרש הרביעי הנה יש בו יחוד שהוא צוה בתפילה. ולשון ספרי ולעבדו זו תפילה

8) השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ה

אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה כלל אבל הוא ממדות חסד הבורא ית' עלינו ששומע ועונה בכל קראינו אליו. ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצות עשה שתהיה כל עבודתינו לאל ית' בכל לבבנו כלומר בכוונה רצויה שלימה... ומה שדרשו בספרי ולעבדו זה התלמוד ד"א זו תפלה אסמכתא היא או לומר שמכלל העבודה שנלמוד תורה ושנתפלל אליו בעת הצרות ותהינה עינינו ולבנו אליו לבדו כעיני עבדים אל יד אדוניהם. וזה כענין שכתוב (בהעלותך י) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני יי' אלהיכם והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבא על הצבור לצעוק לפניו בתפלה ובתרועה

9) ויקרא פרשת אמור פרק כג

(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יָקֹקֶץ אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי

10) רמב"ן ויקרא פרשת אמור פרק כג

וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ח י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. והנה "מקרא קדש", מלשון קרואי העדה (במדבר א טז), אחרי כן יאכלו הקרואים (ש"א ט יג), וכן על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה (ישעיה ד ה), המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה

11) שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א סעיף ד

טוב ו מעט תחנונים [ח] בכוונה, מהרבות (יב) בלא כוונה <

12) ילקוט שמעוני תורה פרשת חיי שרה

ואית דמפקין לה בהאי לישנא אברהם תבע זקנה אמר לפניו רבש"ע אדם ובניו נכנסין למקום אחד אין העולם יודעין למי יכבד, ומתוך שאתה מעטרו בזקנה ושיבה אדם יודע למי מכבד, א"ל הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין בו זקנה וכיון שעמד אברהם אבינו נתן לו זקנה הה"ד ואברהם זקן [כ"ד, א], יצחק תבע יסורין אמר לפניו רבש"ע אדם מת בלא יסורין מדת הדין מתוחה כנגדו ומת ואם את מביא עליו יסורין אין מדת הדין מתוחה כנגדו א"ל הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין וכיון שעמד אבינו יצחק נתן לו יסורין דכתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, יעקב תבע את החולי אמר לפניו רבון העולמים אדם מת בלא חולי, אינו מיישב בין בניו ומתוך שהוא חולה שנים או שלשה ימים הוא מיישב בין בניו א"ל חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל הה"ד ויגד ליוסף הנה אביך חולה, אברהם חדש זקנה יצחק חדש יסורין יעקב חדש את החולי חזקיהו מלך יהודה חדש חולי שני אמר לפניו רבון העולמים לא טוב לאדם שהעמדת אותו עד יום מותו אלא מתוך שאדם חולה ועומד הוא עושה תשובה שלמה א"ל חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל הה"ד מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו מכאן שהיה בין חולי לחולי חולי כבד משניהם

13) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד א

שנאמר: בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו: כה אמר ה' (צבאות) צו לבייתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה - מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה - לעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה: משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו. אמר ליה: בהדי כבשי דרחמנא למה לך? מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קודשא בריך הוא - לעביד. אמר ליה: השתא הב לי ברתך, אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו. אמר ליה: כבר נגזרה עליך גזירה. אמר ליה: בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקובלני מבית אבי אבא - אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. אתמר נמי, רבי יוחנן ורבי (אליעזר) + מסורת הש"ס: [אלעזר] + דאמרי תרוייהו: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר: כהן יקטלני לו איחל..

14) בראשית פרק יא

ל וַתְּהִי שְׁרֵי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד:

15) בראשית פרק יח

יָא וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בְּאִים בְּיָמִים חֲדָל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה אֲרַח פְּנֵי שָׂרָה:
יבֹתְצַחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לְאָמֵר אַחֲרַי בְּלִתִּי הִתְהַלְלִי עֲדָנָה וְאֲדִי זָקֵן:

יג ויאמר יקנוק אל־אברהם למה זה צחקך שרה לאמר האף אמןם אלד ואני זקנתי:
יד הִפְלֵא מִיְקוֹק דְּכָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלַיךְ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן:

16) רמב"ן בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק ט"ו

ותצחק בקרבה ללעג, כמו יושב בשמים ישחק ה' ללעג למו) תהלים ב ד, (כי השחוק לשמחה הוא בפה, אז ימלא שחוק פינו) שם קכו ב, (אבל השחוק בלב לא יאמר בשמחה. והקב"ה האשים אותה לאברהם למה היה הדבר נמנע בעיניו, וראוי לה שתאמין, או שתאמר" אמן כן יעשה ה':"

17) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד ב

כי הא דרב יעקב בריה דרב אחא בר יעקב שדריה אבוה לקמיה דאביי, כי אתא חזייה דלא הוה מיחדדין שמעתיה, א"ל: אנא עדיפא מינך, תוב את דאיזיל אנא. שמע אביי דקא הוה אתי, הוה ההוא מזיק בי רבנן דאביי, דכי הווי עיילי בתרין אפי' ביממא הווי מיתזקי, אמר להו: לא ליתבי ליה אינש אושפיזא, אפשר דמתרחיש ניסא. על, בת בהווא בי רבנן, אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה, כל כריעה דכרע נתר חד רישיה. אמר להו למחר: אי לא איתרחיש ניסא, סכינתין.

18) מהרש"א חידושי אגדות מסכת קידושין דף כט עמוד ב

אפשר דאתרחש ניסא כו' ק"ק דהיאך דחה אביי אותו למקום סכנה על הספק דשמא יתרחש ניסא וגם אם יתרחש ניסא יהיו מנכין לו מזכיותיו כדאמר בעלמא וי"ל דודאי סמך אביי על חסידותו ושמטוך תפלתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המזיק ואין זה מקרי נס אלא שאמר דשמא קודם תפלה יתרחש ניסא וינכו לו מזכיותיו ומשום ספק זה אין למנוע הודאי שיהרוג אותו ולזה יתיישב דא"ל למחר אי לא איתרחש ניסא כו' שהיה מתרעם עליהם שלא תלה הדבר בתפלתו אלא בניסא והבאתם אותי לידי מדה זו שמנכין לי מזכיותי ודו"ק